

NETWERK
Katholieke
VROUWEN.NL

De positie van de vrouw in de roeping en zending van de kerk

Verlag van 20 synodale gesprekken

Gehouden tussen 5 februari en 28 maart 2024 naar aanleiding van de oproep van het Netwerk Katholieke Vrouwen met het oog op inbreng in de synode 2024

14 april 2024

Netwerk Katholieke Vrouwen

Inhoud

Inleiding.....	3
Werkwijze.....	4
Ingekomen verslagen in getallen	5
Totstandkoming verslag.....	5
Uitkomsten	6
Vooraf	6
Synodaliteit: “Blijf luisteren. Wees niet bang.”	6
Gelijkwaardigheid en gelijkheid: “Iedereen heeft de taak om Christus present te stellen in het leven”	6
De gewijde ambten: “Zet serieuze stappen”	7
Verantwoordelijkheid dragen: “Doorbreek het mannenbolwerk”	7
Inclusiviteit: “Iedereen is een kind van God”	8
Geaardheid en samenlevingsvorm	8
Taalgebruik.....	8
Vorming: man en vrouw als volwaardige gesprekspartners	8
De aanbevelingen in het kort	9
Betekenis van de uitkomsten in relatie tot het synthesedocument van oktober 2023.....	10
Feest der herkenning	10
Spanningsveld.....	10
Concreet: eenheid in verscheidenheid	11
Tot slot – een voorstel	12
Bijlagen	13

Netwerk Katholieke Vrouwen

Het **Netwerk Katholieke Vrouwen** is een open netwerk van en voor vrouwen die vanuit een katholieke levenshouding verdieping zoeken rond thema’s op het gebied van levensbeschouwing en samenleving, opkomen voor vrouwen in kerk en maatschappij en hun krachten willen bundelen bundelen en samenwerken met elkaar en met zusterorganisaties in Nederland, Europa en elders in de wereld. Participatie van vrouwen in de kerk op alle niveaus is een van de prioriteiten van het Netwerk. Het Netwerk organiseert periodiek landelijke bijeenkomsten en is ook online actief. Eerder publiceerde het Netwerk ten behoeve van de synode over synodaliteit 2021-2024 het rapport: **“Zij heeft een verhaal”**.

Meer informatie of meedoen, zie: www.netwerkkatholiekevrouwen.nl

Inleiding

Het onderhavige verslag is een vervolg op het rapport Zij heeft een verhaal dat op 25 mei 2022 door het Netwerk Katholieke Vrouwen (NKV) is aangeboden aan Mgr. De Korte en prof. dr. Myriam Wijlens. Zij heeft een verhaal bevat de opbrengsten van een enquête waaraan 2238 vrouwen hebben deelgenomen. De vragen waren open gesteld vanuit de gedachte dat het NKV wilde achterhalen hoe is het om vrouw te zijn in de Nederlandse kerk anno 2022, welke verlangens er leefden en welke adviezen de Nederlandse vrouwen zouden geven aan de synode. De resultaten zijn vanuit Nederland meegenomen in de vergadering van de Bisschoppensynode over een synodale kerk, die in oktober 2023 in Rome heeft plaatsgevonden.

Die vergadering heeft geleid tot een rapportage onder de titel Een synodale kerk op zending. Dit rapport, het synthesedocument, van de XVIe gewone algemene vergadering van de bisschoppensynode, eerste zitting (4-29 oktober 2023) bevat een hoofdstuk (II 9) gewijd aan Vrouwen in het leven en de zending van de kerk.

Vanuit het synodesecretariaat in Rome is aan de plaatselijke bisschoppenconferenties verzocht om met de geloofsgemeenschap op dit slotdocument op synodale wijze te reflecteren.

Het Netwerk Katholieke Vrouwen heeft zich in de tussentijd verbonden met de Konferentie van in Nederland wonende Religieuzen (KNR) en het bisdom van 's-Hertogenbosch in het project 'Luisterend op weg'. Dit initiatief onderstreept dat synodaliteit geen kwestie is van een enkele synodebijeenkomst maar een manier van kerk-zijn, en, geïnspireerd door de Heilige Geest, daadwerkelijk luisterend naar elkaar, juist ook naar diegenen naar wie veelal niet wordt geluisterd, en geïnspireerd door de Heilige Geest.

Voor het NKV was duidelijk dat het hoofdstuk in het synthesedocument over Vrouwen in het leven en de zending van de kerk om nadere reflectie vroeg. Het NKV is dan ook voortvarend aan de slag gegaan met het voorbereiden van een nadere reflectie.

Gelet op het stadium en het doel van de volgende synodebijeenkomst was het voeren van synodale gesprekken op basis van het synthesedocument daarvoor de aangewezen vorm. Het NKV heeft tot het netwerk behorende vrouwen uitgenodigd tot het voeren van synodale gesprekken rondom de thema's geadresseerd in het tussentijds synoderapport.

Tevens kwam bij de betrokkenen bij 'Luisterend op Weg' de gedachte op om een landelijke gespreksdag te organiseren waar meerdere synodale gesprekken rondom verschillende thema's uit het synthesedocument zouden kunnen plaatsvinden. Deze gespreksdag vond plaats op 2 maart 2024 in 's-Hertogenbosch. De achterban van het NKV werd daarvoor uitgenodigd en het thema Vrouwen in het leven en de zending van de kerk werd ook daar in vele gesprekken besproken.

Ook bleek dat dit thema werd geadopteerd door de Landelijke Werkgroep Synodaliteit waardoor het ook onderwerp van gesprekken in de parochies werd.

Werkwijze

Het thema 'Vrouwen in het leven en de zending van de kerk' kreeg in deze fase van het synodaal proces in Nederland dus op drie verschillende manieren aandacht:

1. Op de mede door het NKV georganiseerde landelijke gespreksdag van Luisterend op Weg op 2 maart 2024.
2. In de gesprekken in de parochies, congregaties en organisaties op basis van het materiaal van de landelijke werkgroep.
3. Via de gesprekken verspreid door het land op basis van de uitnodiging van het NKV.

Dit verslag betreft uitsluitend de derde categorie gesprekken, verspreid in het land gehouden op basis van de oproep van het NKV. Ten behoeve van het voeren van die gesprekken is door het NKV materiaal ter beschikking gesteld waarin:

1. de vraagstelling, zoals ingegeven door het synthesedocument, is toegelicht,
2. de werkwijze ten aanzien van het voeren van een synodaal gesprek is uiteengezet en
3. een antwoordformulier ten behoeve van het maken van dit verslag is opgenomen.

Deze documenten zijn als **bijlage** bij dit verslag gevoegd.

Voor de gesprekken zijn vanuit het NKV drie hoofdthema's aangedragen:

1. prioritering ten aanzien van de voorstellen in het synthesedocument
2. de erkenning van de roeping van vrouwen en
3. de kerk als veilige ruimte voor vrouwen.

De gespreksverslagen die zijn ontvangen concentreren zich vrijwel allemaal op het tweede thema. Een enkel gesprek heeft zich gericht op veiligheid. In de natuurlijke loop van gesprekken zijn thema's meestal niet volledig van elkaar te scheiden en komen luisterender- en sprekenderwijs vaak ook andere zaken aan de orde. In dit geval betreft het bijvoorbeeld de wens tot intensivering van inspanningen voor oecumene en van contacten met andere culturen alsmede de waarde van de katholieke sociale leer. Dit verslag concentreert zich op vrouwen en direct daarmee verbonden thema's. De andere elementen zijn, hoewel ook waardevol, in deze samenvatting buiten beschouwing gelaten. Het feit dat deze ook zijn ingebracht onderstreept wel dat de thema's raakvlakken hebben en dat het belangrijk is dat in het oog te houden.

Op de achtergrond is bij het opstellen van dit verslag gekeken naar de verslagen van de gesprekken gevoerd op 2 maart 2024, die het NKV als medeorganisator van de dag bekend zijn en naar de verslagen die vanuit parochies ook aan het NKV zijn toegezonden. Daarbij is uitsluitend bezien of daar heel andere aspecten naar voren kwamen die ertoe zouden leiden dat hetgeen hier wordt geconstateerd aanvulling of correctie zou behoeven. Dat bleek niet het geval. Elk verslag reflecteert uiteraard uitsluitend de betrokken gesprekken en biedt eigen waardevolle inzichten.

Voorts geldt dat anders dan op basis van de enquête die voorafging aan **Zij heeft een verhaal** ditmaal geen kwantitatieve wegingen hebben kunnen plaatsvinden, maar op basis van de verslagen een beknopte samenvatting is gemaakt van hetgeen in de gesprekken naar voren is gekomen.

Ingekomen verslagen in getallen

Bij het NKV zijn twintig gespreksverslagen binnengekomen. Een van de verslagen bevatte een weergave van twee verschillende gesprekken en een van vier gesprekken, zodat de opbrengst in totaal vierentwintig gesprekken betreft.

Het eerste gesprek werd gevoerd op 5 februari 2024 en het laatste op 7 april 2024.

In totaal hebben 215 personen op uitnodiging van het NKV aan deze gesprekken deelgenomen. Op de landelijke gespreksdag van **'Luisterend op weg'** op 2 maart 2024 hebben over dit thema acht gesprekken plaatsgevonden.

De gesprekken vonden verspreid door het land verspreid plaats. bij enkele verslagen werd expliciet vermeld dat er ook mannen aan hebben deelgenomen, dat de deelnemers jonger waren dan 50 of juist ouder dan 85. Hoewel hiermee over de representativiteit niets gezegd kan worden, kan wel worden aangenomen dat de gesprekken in uiteenlopende samenstellingen en verspreid over het hele land zijn gevoerd.

Totstandkoming verslag

Dit verslag is tot stand gekomen door de zorg van een aantal leden van de Commissie Synodaal Proces van het NKV, te weten Maria van Schaijik, Jeanine Molleman, Monique de Witte – van den Haak, Yvonne Beker, Emile Verviers – secretaris, Laetitia van der Lans – voorzitter en Monique van Dijk – Groeneboer – adviseur.

Uitkomsten

Vooraf

Uit alle gesprekken spreekt een grote mate van betrokkenheid van vrouwen bij de kerk en bij de gemeenschap waartoe zij behoren. Velen van hen vervullen taken binnen die gemeenschappen en voelen zich daarvoor verantwoordelijk. Zij voelen zich daarin echter onvoldoende gezien en erkend. In de gesprekken worden verlangens van velerlei aard gedeeld, maar steeds vanuit een constructieve houding. Het zou nog zoveel mooier kunnen zijn, er is talent dat erom vraagt benut te worden en er zijn mensen die graag mee willen doen, mensen die echt samen kerk willen zijn.

Synodaliteit: “Blijf luisteren. Wees niet bang.”

Luisteren naar elkaar en naar de influistering van de Heilige Geest als aspect van synodaliteit is van grote betekenis. Te vaak nog wordt er niet echt geluisterd.

Van veel gesprekken een gaat een appel uit om dat echt luisteren naar elkaar vol te houden en op die manier elkaar ook ruimte te geven. Men voelt zich dan gehoord en het gesprek is op deze wijze intensiever.

Echt luisteren leidt tot verbondenheid en openheid en maakt het mogelijk van gedachten te veranderen. Waar echt geluisterd wordt, ligt ook inclusiviteit binnen bereik alsmede het niet langer uitgaan van machtsposities. Het voeren van de gesprekken als zodanig is dan ook al waardevol. Deze vorm van met elkaar spreken is waardevol om vast te houden. Laat dit niet eindigen na deze synodebijeenkomst. Het helpt om samen de toekomst van de kerk te kunnen zijn.

Ook van bisschoppen en priesters wordt gevraagd dat zij daadwerkelijk luisteren. Dat geldt ook bij kwesties die gevoelig liggen. Naast onderzoek door theologen is ook daar luisteren van belang. Het mag echter niet bij luisteren blijven. Daadwerkelijk luisteren vraagt ook handelen naar hetgeen van elkaar en van de Heilige Geest wordt gehoord.

Gelijkwaardigheid en gelijkheid: “Iedereen heeft de taak om Christus present te stellen in het leven”

Het synthesedocument neemt de gelijkwaardigheid van man en vrouw tot uitgangspunt, maar verbindt daaraan nog niet de consequentie dat vrouwen op alle terreinen binnen de kerk op gelijke voet actief kunnen zijn als en dezelfde mogelijkheden hebben als mannen. Die gelijkwaardigheid en gelijkheid behoren vanzelfsprekend te zijn.

Dat wil niet zeggen dat er geen verschillen zijn. Er is natuurlijk diversiteit. Maar talenten zijn niet gebonden aan geslacht. Maak dan ook geen onderscheid tussen mannen en vrouwen en gebruik ieders talenten in de volle breedte van de kerk, dus bestuurlijk, pastoraal, liturgisch, catechetisch, diaconaal. Een paar verslagen breiden dit appel uit naar mensen ongeacht geslacht, gender en seksuele geaardheid.

In de maatschappij zijn gelijke rechten voor mannen en vrouwen in het werk normaal. De hiervan afwijkende situatie in de kerk in dit opzicht wordt genoemd als een reden voor mensen om ‘af te haken’, waarmee veel moois en goeds voor hen verloren gaat en zij voor de kerk verloren gaan.

De gewijde ambten: “Zet serieuze stappen”

Aanbevolen wordt de omgang met wijding, de eisen die gesteld worden aan wijdelingen en de exclusieve bevoegdheden die met de wijdingen verbonden zijn opnieuw te overwegen. Dit zowel ten aanzien van de vraag of bepaalde wijdingen ook voor vrouwen kunnen worden opengesteld als ten aanzien van de vraag of delen van de aan de wijding verbonden bevoegdheden (verkondiging, dopen, ziekenzalving) ook door leken vervuld zouden kunnen worden. Kerk-zijn kan dan op die manier meer zijn en breder gedragen dan in de huidige klerikale vorm.

Er bestaat een overwegende steun voor de gedachte dat de wijdingen tot diaken en priester ook voor vrouwen toegankelijk zouden behoren te zijn. Dat hoeft echter niet van iedereen direct en is ook niet voor iedereen de eerste prioriteit.

Zet echter wel serieuze stappen in de richting van wijdingsmogelijkheden voor vrouwen en laat daartoe te verrichten onderzoek niet uitsluitend alleen aan theologen over. Hanteer ook daarbij de synodale werkwijze. En neem het verplichte karakter van het celibaat en de mogelijkheid van wijding van gehuwden mee in de afwegingen.

Aparte wijdingen of ook niet-gewijde ambten voor vrouwen zouden het onderscheid bevestigen en worden afgewezen.

Zorg voor het verruimen van de mogelijkheden voor alle, daartoe goed geschoolde leken, om taken op zich te nemen zoals de verkondiging, het voorgaan in woord- en gebedsdiensten, en het toedienen van bepaalde sacramenten (doop en ziekenzalving bijv.). Professionele pastoraal werkenden met deze taken worden node gemist. Dit is een goede manier om gemeenschappen op kleine schaal te blijven vormen en verbonden te houden.

Het verrichten van deze taken ook door vrouwen kan een verrijking in spiritualiteit betekenen.

Verantwoordelijkheid dragen: “Doorbreek het mannenbolwerk”

Feitelijk dragen vrouwen op veel plekken in de kerk verantwoordelijkheid en functioneren gemeenschappen dankzij hen. Het doet pijn te ervaren dat zij daarin beknot worden.

Er is grote behoefte bij vrouwen verantwoordelijkheid te dragen op basis van gelijkwaardigheid. De ruimte voor vrouwen om adviserend en besluitvormend medeverantwoordelijkheid te dragen is in de huidige constellatie te beperkt.

Het is dan ook van belang de inrichting van de bestuursstructuren zodanig te herzien dat het mannenbolwerk wordt doorbroken en vrouwen in het bestuur van de kerk een gelijkwaardig aandeel kunnen hebben.

Het is aanbevelenswaardig leken te betrekken bij de benoeming van priesters en bisschoppen.

Inclusiviteit: “Iedereen is een kind van God”

Op twee terreinen bestaat een groot verlangen naar echte inclusiviteit:

Geaardheid en samenlevingsvormen

Iedereen is een kind van God, geschapen naar zijn evenbeeld. Iedereen moet zich dan ook welkom, thuis en veilig kunnen voelen in de gemeenschap. De afwijzing van mensen die niet leven in een traditioneel gezinsverband is pijnlijk en verdrietig. Voor iedereen, ongeacht geaardheid en samenlevingsvorm, dient de kerk een thuis te bieden. Maak daarbij dus geen onderscheid naar seksuele geaardheid of gender.

Taalgebruik

Die inclusiviteit moet ook in het taalgebruik tot uitdrukking kunnen komen. Geef vrouwen de herkenning dat het in de liturgie ook over hen gaat. Gebruik ook teksten van vrouwen en laat vrouwen spreken. Spreek ook taal die mensen begrijpen opdat iedereen echt kan meedoen. Spreek ook de taal van jongeren.

Vorming: man en vrouw als volwaardige gesprekspartners

Investeer in de vorming van leken en vrouwen in het bijzonder, zodat zij goed toegerust zijn voor het vervullen van taken en verantwoordelijkheden binnen de kerk en voor het aangaan van het gesprek met de huidige veelal gewijde, verantwoordelijken. Maak daarbij gebruik van het vormingsaanbod van religieuzen.

Besteed aandacht aan de vorming en opleiding van priesters en diakens in het omgaan met vrouwen en aan de eisen van gelijke behandeling. Betrek vrouwen bij die opleiding en laat ook vrouwen toe tot dezelfde opleidingen. Bij de religieuzen in Nederland en België bestaan daarmee ook al goede ervaringen. Maak priesters en diakens zich ervan bewust hoezeer veel dingen zaken die in de kerk/gemeenschap spelen en gedaan worden gebeuren afhankelijk zijn van de inzet van vrouwen.

De aanbevelingen in het kort

1. Zet de synodale weg voort, blijf op deze wijze met elkaar in gesprek.
2. Luister echt naar wat naar voren wordt gebracht en handel daarnaar.
3. Laat gevoelige vraagstukken niet uitsluitend aan theologen over, maar laat gelovigen ook daar op synodale wijze inbreng hebben.
4. Beschouw gelijkwaardigheid en gelijke behandeling van mannen en vrouwen als vanzelfsprekend.
5. Maak geen onderscheid tussen mannen en vrouwen en gebruik ieders talenten in de volle breedte van de kerk: bestuurlijk, pastoraal, liturgisch, catechetisch en diaconaal.
6. Onderken de toegevoegde waarde van vrouwelijke spiritualiteit.
7. Heroverweeg de wijdingscriteria.
8. Zet serieuze stappen in de richting van wijdingsmogelijkheden voor vrouwen en neem het verplichte karakter van het celibaat en de mogelijkheid van wijding van gehuwden mee in de afwegingen.
9. Zie af van aparte ambten voor vrouwen; die zouden immers ongelijke behandeling bevestigen.
10. Verruim, ook in het belang van de lokale gemeenschappen, de mogelijkheden voor geschoolde leken om taken op zich te nemen zoals de verkondiging, het voorgaan in woord- en gebedsdiensten, en het toedienen van bepaalde sacramenten (doop en ziekenzalving bijv.). Indien hieruit nieuwe ambten uit volgen zouden die voor mannen en vrouwen gelijkkelijk toegankelijk behoren te zijn.
11. Herzie de bestuursstructuren van de kerk en voorzie, eventueel door middel van een quotum in een evenredige vertegenwoordiging van vrouwen in besluitvormende en adviserende gremia en betrek vrouwen bij benoemingen van bisschoppen.
12. Wees echt inclusief en verwelkom iedereen ongeacht geslacht, gender en seksuele geaardheid in de kerk.
13. Spreek verstaanbare en inclusieve taal en gebruik ook teksten van vrouwen.
14. Investeer in de vorming van vrouwen en leken in het algemeen zodat zij die zich geroepen voelen taken ook verantwoord op zich kunnen nemen.
15. Investeer in de vorming van priesters en diakens op het punt van gelijke behandeling van en goede omgang met vrouwen en betrek vrouwen bij hun opleiding.
16. Maak alle opleidingen toegankelijk voor zowel mannen als vrouwen.

Betekenis van de uitkomsten in relatie tot het synthesedocument van oktober 2023

Feest der herkenning

De punten van overeenstemming zoals genoemd in het synthesedocument worden in grote lijnen herkend. Met name de gelijkwaardigheid van man en vrouw, het grote belang van vrouwen voor het dragen en overdragen van het geloof, de erkenning dat aan vrouwen onrecht is gedaan op basis van klerikalisme en de noodzaak tot vernieuwing en structurele verandering.

De gedane voorstellen komen terug in de gesprekken van deze ronde en worden ondersteund. Er is behoefte aan blijvend luisteren, niet alleen naar vrouwen die gemarginaliseerd worden maar naar vrouwen in het algemeen. Onder II 9 m zegt het synodedocument: “Het is dringend noodzakelijk te waarborgen dat vrouwen kunnen deelnemen aan besluitvormingsprocessen en een rol van verantwoordelijkheid op zich kunnen nemen in de pastoraal en de dienst.” Dat wordt in de gehouden gesprekken van harte bevestigd.

Ook is van belang dat zij toegang krijgen tot theologische studies en een rol spelen in de opleiding op de seminaries. Het taalgebruik moet gelijkkelijk rekening houden met mannen en vrouwen en ook putten uit vrouwelijke ervaring.

In deze zin was het synthesedocument, zo bevestigden de gesprekken, een feest der herkenning.

Over de benoeming van vrouwen tot rechters in canonieke processen is in deze gespreksronde niet expliciet gesproken, maar dat dit wordt ondersteund volgt uit hetgeen in de gesprekken is gezegd over de toelating van vrouwen tot alle posities.

Spanningsveld

Er is echter ook een spanningsveld tussen de opbrengsten van onze gesprekken en dit synthesedocument. Dat beweegt zich rondom de concrete invulling en betekenis van wat het betekent dat man en vrouw gelijkwaardig zijn maar ook verschillend. Het document formuleert dat op verschillende wijzen, bijv. “één gedeelde natuur, één gedeelde roeping en één gedeelde bestemming en twee verschillende ervaringen van menszijn” en “de complementariteit en de wederkerigheid van vrouwen en mannen.”

Uit de gevoerde gesprekken komt naar voren dat de gelijkwaardigheid en gelijkheid van mannen en vrouwen gespiegeld moet worden in de manier waarop wij samen kerk zijn. Niet zozeer meer of beter dan voorheen (hoewel dat wel een stap in de goede richting is), maar fundamenteel gedacht vanuit die gelijkwaardigheid en gelijkheid in termen van representatie, verantwoordelijkheden en toegang tot ambten. Gaven en talenten zijn niet een-op-een gekoppeld aan man-zijn of vrouw-zijn en wij dragen samen de kerk. Daaruit volgt eigenlijk logischerwijs al het komen tot gelijke toegang tot ambten, taken en verantwoordelijkheden als ook het streven naar evenredige representatie bij wijze van uitgangspunt. De afstand die op dit punt is gegroeid met de seculiere wereld is groot en vraagt om overbrugging. Dat is mogelijk zonder afbreuk te doen aan de eigenheid van vrouwen en mannen.

Een deel van de vraagstukken raakt bovendien niet alleen aan de positie van vrouwen maar aan die van alle leken. Het verruimen van de mogelijkheden voor gekwalificeerde leken en/of pastoraal werkenden om actief te zijn in verkondiging, liturgie en het toedienen van bepaalde sacramenten (differentiatie daarin, bijv.

doop en ziekenzalving) zou tegelijkertijd een stap in de richting van gelijkheid zijn en bovendien kansen bieden om lokale gemeenschappen te vormen en mensen met elkaar verbonden te houden. Die zijn op deze wijze minder afhankelijk van de schaarse priesters en diakens die wij in Nederland nog hebben, en op wie we ook zuinig moeten zijn. Zij krijgen daardoor ook meer ruimte om zich te ontplooien.

De gesprekspartners zijn zich ervan bewust dat dit niet van vandaag op morgen bereikt kan worden, dat prioriteiten gesteld moeten worden, dat er in de wereld ook verschillende snelheden zijn op verschillende plaatsen en gebonden aan verschillende culturen. maar zij hechten wel aan dit uitgangspunt.

Concreet: eenheid in verscheidenheid

Dat betekent dat ter uitvoering van de voorstellen ook:

- In besluitvormende en adviserende organen op alle niveaus van de kerk (van de lokale parochies tot de organen in Rome) vrouwen worden opgenomen en gestreefd wordt naar evenredige participatie van mannen en vrouwen. Dit vergt kerkjuridische aanpassingen.
- De positie van leken en hun mogelijkheden om liturgisch of pastoraal actief te zijn in het algemeen versterkt worden. Dit vergt eveneens kerkjuridische aanpassingen.
- Daartoe vanzelfsprekend de juiste scholing geboden wordt, waarbij mannen en vrouwen samen optrekken en waarbij degenen die willen gaan kiezen voor het gewijde ambt in die opleiding ook optrekken met leken. De religieuzen bieden daarin een goed voorbeeld.
- Ruimte gecreëerd wordt om tegemoet te komen aan lokale situaties en verschillen. Dit biedt ruimte om tegemoet te komen aan de verlangens van vrouwen om op alle terreinen meer actief en verantwoordelijk te zijn, maar ook aan gemeenschappen die daarvoor niet voelen om een meer traditionele invulling te geven aan hun manier van kerk-zijn. Eenheid kan ook in verscheidenheid.

Tot slot – een voorstel

Aan het eind van dit verslag van de synodale gesprekken doet het bestuur van het Netwerk Katholieke Vrouwen (NKV) de suggestie om in Nederland verder te gaan op de synodale weg en deze te versterken. Het NKV-bestuur heeft tweemaal per jaar een overleg met de bisschop-referent Vrouw en Kerk Mgr. dr. G.J.N. De Korte. Wij ervaren dat als waardevol en merken dat dat wederkerig is.

De referentschappen van de bisschoppen bestrijken uiteenlopende werkvelden. Dat betekent dat er in verschillende contexten en op verschillende niveaus contacten zijn tussen vertegenwoordigers van de kerk en organisaties werkzaam in de samenleving.

Uit dit verslag en ook uit andere rapportages van synodale gesprekken over thema's: als gedoopt zijn, vorming, verwelkomende kerk en de positie van de vrouw, blijkt dat deze luisterende gesprekshouding over geloof en kerk als zeer belangrijk en zinvol wordt ervaren. Niet alleen vanwege de inhoud maar juist ook door de diverse samenstelling van de gespreksgroepen: priesters, diakens, religieuzen en leken, maar ook deelnemers met uiteenlopende geloofsovertuigingen. .

Wij ervaren dat wij allen, ieder op zijn of haar eigen plek, dienstbaar zijn aan de kerk, aan de geloofsgemeenschap. Wij denken aan de vele lekenvoorgangers, die pastores ondersteunen bij het voorgaan in vieringen. Wij denken ook aan allen, die dienstbaar zijn in de diaconie, de ondersteuning van de liturgie en/of de dagelijkse of beheersmatige gang van zaken in parochies.

Als vervolg op deze synodale ontwikkeling pleiten wij voor de inrichting van een gremium in enige vorm waarin een dialoog kan plaatsvinden, waarbij we elkaar kunnen ontmoeten, informeren en inspireren bij de bespreking van kerkelijke en maatschappelijke thema's. We denken daarmee aan te sluiten bij de internationale trend om een nationale kerkelijke vergadering op te zetten naar het idee van een *Ecclesial Assembly (Asamblea Ecclesial)* zoals dat nu in Zuid Amerika wordt ontwikkeld en door de Paus wordt gestimuleerd als model. Het gaat daarbij nadrukkelijk om thema's in brede zin en niet om exclusieve 'vrouwenaangelegenheden'.

Wij realiseren ons goed dat dit veel voorbereiding vergt en dat er allerlei vragen zullen rijzen. Als Netwerk Katholieke Vrouwen zijn wij bereid daaraan mee te werken. Wij nodigen de Bisschoppenconferentie dan ook graag uit voor een gesprek hierover.

Namens het bestuur van het Netwerk Katholieke Vrouwen

Maria van Schaijik, voorzitter

Bijlagen

Gespreksmateriaal voor synodale rondetafelgesprekken over vrouwen in de kerk

naar aanleiding van het slotdocument van de synodebijeenkomst van
4-29 oktober 2023: 'Een synodale kerk op zending'

22 januari 2024

Netwerk Katholieke Vrouwen

Inhoud

1. Het synodaal proces in de Rooms-Katholieke Kerk tot nu toe	15
Wereldwijd dezelfde wensen	15
Landelijk, continentaal, wereldwijd en terug	15
Rondetafelgesprekken – lokaal en landelijk	15
2. Het slotdocument van de synode van 2023	16
Opbouw	16
Wat zegt het slotdocument over vrouwen?	16
3. Gespreksvragen	18
Algemene vragen	18
Vragen specifiek ten aanzien van de roeping van vrouwen	18
De kerk als veilige ruimte voor iedereen	18
Bijlagen	19
Gesprekshandleiding	20
Model voor gespreksverslag	22

Netwerk Katholieke Vrouwen

Het **Netwerk Katholieke Vrouwen** is een open netwerk van en voor vrouwen die vanuit een katholieke levenshouding verdieping zoeken rond thema's op het gebied van levensbeschouwing en samenleving, opkomen voor vrouwen in kerk en maatschappij en hun krachten willen bundelen bundelen en samenwerken met elkaar en met zusterorganisaties in Nederland, Europa en elders in de wereld. Participatie van vrouwen in de kerk op alle niveaus is een van de prioriteiten van het Netwerk. Het Netwerk organiseert periodiek landelijke bijeenkomsten en is ook online actief. Eerder publiceerde het Netwerk ten behoeve van de synode over synodaliteit 2021-2024 het rapport: ***"Zij heeft een verhaal"***.

Meer informatie of meedoen, zie: www.netwerkkatholiekevrouwen.nl

Een belangrijk aandachtspunt in het slotdocument is de positie en bijdrage van vrouwen in de kerk. Het Netwerk Katholieke Vrouwen (NKV) neemt het initiatief om rond de specifieke vragen bij dit thema verdiepende gesprekken op gang te brengen, zodat ook in deze fase van het synodaal proces de stem van vrouwen helder meeklinkt. Dit document dient ter voorbereiding van die gesprekken.

Het vat eerst het synodale proces tot nu toe samen (1); daarna volgt een samenvatting van wat [het slotdocument](#) zegt over vrouwen (2); en ten slotte stellen we vragen voor die kunnen helpen bij de gesprekken (3).

1. Het synodaal proces in de Rooms-Katholieke Kerk tot nu toe

In oktober 2021 lanceerde paus Franciscus de grootste volksraadpleging ooit onder rooms-katholieke gelovigen. Het was de eerste stap van een meerjarig ‘synodaal proces’ over ‘synodaliteit’. Met dit woord geeft de paus aan dat het erom gaat om als kerk samen een weg vooruit te vinden, met inbreng en medewerking van alle gelovigen. Het proces doorloopt verschillende fasen.

Vrouwen praten mee over toekomst van de kerk

In de eerste fase hebben alle gelovigen over de hele wereld op verzoek van de paus laten weten hoe zij de kerk van de toekomst zien. Paus Franciscus nodigde hierbij met nadruk vrouwen uit om hun stem te laten horen. Vanuit Nederland hebben 2230 vrouwen hun inbreng gegeven in het project ‘Zij heeft een verhaal’ van het NKV.

Wereldwijd dezelfde wensen

Overall ter wereld bleken de verlangens opvallend gelijklopend: rooms-katholieke gelovigen willen een inclusievere, verwelkomende en luisterende kerk die meer vrouwen betreft in functies en taken op alle niveaus. Op het punt van vrouwelijke diakens zijn de meningen verdeeld.

Landelijk, continentaal, wereldwijd en terug

De opbrengst van de landelijke fase (oktober 2022) en daaropvolgende continentale fase (maart 2023) is in oktober 2023 besproken tijdens de eerste zitting van de wereldwijde synode in Rome. Voor het eerst hadden daarbij niet alleen bisschoppen, maar ook leken – mannen en vrouwen – stemrecht. Aansluitend op deze wereldwijde synodebijeenkomst, betreft de kerk opnieuw alle gelovigen bij dit proces van kerkvernieuwing. Aan alle bisschoppenconferenties is namelijk gevraagd om met de geloofsgemeenschap over het slotdocument van deze synode, ‘*Een synodale kerk op zending*’, op synodale wijze te reflecteren. Het rapport met een samenvatting van de opbrengsten van deze luistergesprekken moet half mei 2024 in Rome zijn. De terugrapportages uit de hele wereld vormen de agenda van de tweede wereldwijde synodebijeenkomst in oktober 2024. Ook de Nederlandse bisschoppen organiseren een consultatie en ook zij kozen voor het belangrijke thema “Vrouwen in het leven en de zending van de kerk.”

Rondetafelgesprekken – lokaal en landelijk

Het NKV is vertrouwd met dit thema en wil een vervolg geven aan “Zij heeft een verhaal” door zoveel mogelijk mensen bij dit thema te betrekken. Met het oog hierop nodigt het NKV katholieke vrouwen uit om zelf een rondetafelgesprek te organiseren: thuis, in de parochie, of in een andere kring.

Op **zaterdag 2 maart 2023** vindt er bovendien een landelijke rondetafelbijeenkomst plaats in het **Sint-Janscentrum in Den Bosch** voor belangstellenden en genodigden.

De rondetafelgesprekken beogen:

- 1) opvolging te geven aan de oproep in het synodedocument om alle gedoopten bij de reflectie op dit document te betrekken, en
- 2) inbreng op te leveren voor de volgende stap in de synode.

De rondetafelgesprekken zullen op synodale wijze gevoerd worden, waarbij luisteren naar elkaar en naar de Heilige Geest centraal staan. We doen dat op dezelfde wijze als de synode. In de laatste paragraaf van dit document doen we voorstellen voor vragen die je kunt gebruiken voor de rondetafelgesprekken.

2. Het slotdocument van de synode van 2023

Opbouw

Het slotdocument van de eerste synodebijeenkomst heeft drie hoofdthema's, namelijk

- 1) Hoe ziet een synodale kerk eruit?
- 2) Hoe kunnen alle gelovigen bijdragen aan de zending van de kerk? Hier wordt onder meer gesproken over de positie van de vrouw.
- 3) Hoe versterk je de gemeenschap?

Elk thema is onderverdeeld in subthema's, die steeds drie onderdelen kennen:

- 1) punten waarover iedereen het eens is;
- 2) kwesties om verder over na te denken; dit gaat over kwesties waarover soms wezenlijk verschillend gedacht wordt en die verdere verdieping of onderzoek vergen;
- 3) voorstellen.

Wat zegt het slotdocument over vrouwen?

Het document spreekt over vrouwen in de inleiding en onder punt II.9, "Vrouwen in het leven en de zending van de kerk."

Punten van overeenstemming

Het vertrekpunt voor het vervolg van het synodale gesprek zijn de punten waarover de synode het eens was:

- a) Mannen en vrouwen zijn gelijkwaardig geschapen, en ze zijn gelijkwaardige gesprekspartners van Jezus. Mannen en vrouwen zijn complementair.
- b) Mannen en vrouwen dragen eenzelfde niet-competitieve medeverantwoordelijkheid voor de gemeenschap; iedereen is geroepen tot die medeverantwoordelijkheid.
- c) De Kerk wordt gevraagd te groeien in de inzet om vrouwen pastoraal en sacramenteel te begrijpen en te begeleiden. Zij hebben daaraan behoefte in verschillende levensfasen en vanuit uiteenlopende levensstaat. Zij hebben recht op gerechtigheid. Zij zijn vaak slachtoffers van (seksueel) geweld, economische ongelijkheid, mensenhandel, gedwongen migratie.
- d) Vrouwen (zowel godgewijde vrouwen als leken) zijn van fundamenteel belang voor het doorgeven van het geloof. Velen van hen vormen een bron van inspiratie voor mensen van onze tijd.
- e) Maria van Nazareth is een grote inspiratiebron. Zij heeft de hoogte- en dieptepunten van het leven ervaren. Zij roept ons op te luisteren naar en open te staan voor de Heilige Geest.

- f) Vrouwen kijken verschillend naar de kerk. Ze zijn dankbaar, maar zien ook een instituut dat kwetst. Klerikalisme, seksueel misbruik, machtsmisbruik en economisch misbruik blijven vragen om gerechtigheid, genezing, en verzoening. Een van de punten van overeenstemming is de vraag hoe de kerk een plek kan zijn die iedereen beschermt.
- g) Als in de kerk de waardigheid en de gerechtigheid in relaties tussen mannen en vrouwen worden geschonden, tast dat de geloofwaardigheid van het Evangelie aan. Structurele verandering is nodig. Allen – leken, Godgewijden, diakens, priesters en bisschoppen – zijn als leerlingen medeverantwoordelijk voor de zending van de kerk.
- h) Vrouwen zijn geen “kwestie of een probleem”. Het doel is een kerk waarin mannen en vrouwen, gelijkwaardig en zonder uitsluiting, ondergeschiktheid of onderlinge strijd, een dialoog voeren gericht op de diepte van Gods plan.

Kwesties om over na te denken

De **kwesties om over na te denken**¹ ten aanzien van vrouwen gaan kort gezegd over het volgende. Op zichzelf is iedereen het erover eens dat vrouwen meer waardering en grotere verantwoordelijkheden zouden moeten krijgen. Dit wordt wereldwijd gedragen. Vervolgens is wel de vraag hoe dat dan kan. Moeten vrouwen in bestaande rollen en ambten benoemd worden, of die op zich nemen, of moeten er nieuwe rollen en/of ambten worden ontwikkeld? Met name op het punt van de toelating van vrouwen tot het ambt van diaken laat het document zien dat er zeer verschillend wordt gedacht.

Voorstellen

De voorstellen vragen om concrete acties. Sommige voorstellen die raken aan vrouwen komen ook buiten de paragraaf die specifiek over vrouwen gaat voor, bijvoorbeeld de grotere verantwoordelijkheden van vrouwen in de besluitvorming, en inclusief taalgebruik in de liturgie.

De volgende voorstellen worden gedaan; ze zijn thematisch gerangschikt:

- 1) *Vorming*
 - a) Verruim de toegang van vrouwen tot theologische vorming, ook aan seminaries. (§ 9 p)
 - b) Betrek meer mensen uit het volk Gods, vooral ook vrouwen, bij de vorming (van geestelijken). (§ 14 l)
- 2) *Gehoor geven*
 - a) Luister naar vrouwen. (§ 9 l)
- 3) *Zorgdragen*
 - a) Zorg voor begeleiding van gemarginaliseerde vrouwen. (§ 9 l)
- 4) *Participatie*
 - a) Geef vrouwen een grotere rol in besluitvorming en grotere verantwoordelijkheid in pastoraal en andere dienstwerken.
 - b) Geef vrouwen meer verantwoordelijkheden in besluitvorming. (§ 9 m)
 - c) Doe verder theologisch onderzoek naar de mogelijkheid van toegang van vrouwen tot het diaconaat.
 - d) Zorg voor billijke beloning van werk van vrouwen in de Kerk.
- 5) *Taalgebruik*

¹ De Engelse tekst spreekt van “Matters for consideration”.

- a) Zorg voor meer inclusieve taal in liturgie en beelden ontleend aan ervaringen van vrouwen. (§ 9 m-q)
- b) Belangrijk is dat de liturgische taal ook voor vrouwen herkenbaar is. (§ 3 k, zie ook § 5 l en § 9 q)

3. Gespreksvragen

Voor alle vragen geldt dat wij deze willen bespreken vanuit de Nederlandse situatie en vanuit jouw eigen ervaringen.

Algemene vragen

- 1. Welke van deze voorstellen heeft voor jou de hoogste prioriteit en waarom?
- 2. Hoe zou jij dat voorstel in de praktijk uitwerken?
- 3. Is er iets wat je zou willen toevoegen?

Vragen specifiek ten aanzien van de roeping van vrouwen

- 1. Hoe zie je jouw roeping in de kerk?
- 2. Wanneer voel je je erkend in je roeping?
- 3. Wat is er nodig om een klimaat te scheppen van meer waardering voor wat vrouwen doen? Wat moet er veranderen?
- 4. Kunnen vrouwen in jouw visie de (alle) bestaande rollen en ambten gaan vervullen, of zijn er nieuwe of vernieuwde rollen of ambten nodig?
- 5. Wat is volgens jou nodig om vrouwen op gelijkwaardige voet met mannen verantwoordelijk te maken in en voor de kerk?

De Kerk als veilige ruimte voor iedereen

In onderdeel F van de punten van overeenstemming is de vraag opgenomen hoe de kerk een ruimte kan zijn die iedereen beschermt.

- 1. Waaraan denk je bij de kerk als een veilige ruimte?
- 2. Wat is daarvoor nodig?

Bijlagen

Gesprekshandleiding

Model voor gespreksverslag

Gesprekshandleiding

Zo voer je een synodaal gesprek

Inleiding

Een synodaal gesprek is een gesprek waarin je beoogt aandachtig naar elkaar te luisteren. Het is geen debat met argumenten. Gelijk of ongelijk hebben speelt geen enkele rol. Het gaat erom naar ieders ervaring te luisteren en te ontdekken wat de Heilige Geest je te zeggen heeft. Iedere gelovige kan het initiatief nemen om een synodaal gesprek te starten.

De gesprekspartners maken tijdens het gesprek in gebed of stille tijd ruimte voor de werking van de Heilige Geest, die verbinding schept en inzicht brengt.

Een synodaal gesprek wint aan kracht wanneer je in je gespreksgroep mensen betreft met uiteenlopende achtergronden en mensen die doorgaans te weinig gehoord worden. Het is goed hen actief uit te nodigen.

De opbrengsten van het gesprek kun je delen met de bredere geloofsgemeenschap.

Ter voorbereiding

Maak voor iedere deelnemer een kopie van een of meer gespreksvragen. Maak per gesprek een keuze uit de voorgestelde vraagstellingen. Er is een gespreksleider per 8 à 10 personen. Wordt de groep groter, verdeel de groep dan in deelgroepen zonder dat die elkaar storen.

Voor de gespreksleider: bewaak het ritme van luisteren, spreken en stilte. Voor synodaliteit is het van belang dat in iedere ronde iedereen reageert; je kunt dit niet afdwingen, maar wel mensen ertoe uitnodigen: iedere stem is van belang! Zorg ervoor dat het geen discussie wordt, met name in ronde 2 en 3. Vraag iemand om beknopt aantekeningen te maken van hetgeen gedeeld wordt.

Opzet van het synodale gesprek

Start bij voorkeur met een informele ontmoeting met koffie en thee. Zorg voor een hartelijke sfeer zodat ieder zich ontspannen en welkom voelt.

Welkom met korte uitleg van de methode door de gespreksleider. Steek een kaars aan en begin met [het synodegebed](#) en een tekst uit de Bijbel. Bijvoorbeeld 1 Handelingen 2,44-47, Lucas 10, 1-2, Lucas 24, 13-19.27-29 of een ander gedeelte dat je zelf passend vindt. Ga eventueel uiteen in deelgroepen. Indien de gespreksdeelnemers elkaar niet kennen kun je beginnen met een korte voorstelronde.

Eerste ronde

De gespreksleider leest de vragen die voorliggen hardop voor en nodigt de deelnemers uit om stil te worden en na te denken/bidden over deze vraag. Deze persoonlijke tijd duurt 7 minuten.

Vervolgens nodigt de gespreksleider de deelnemers uit om een voor een te delen wat de vraag bij hen oproept. De andere deelnemers aan het gesprek luisteren, maar reageren niet.

Tweede ronde

Als ieder gesproken heeft, volgen er weer 5 minuten stilte om na te denken en op te schrijven wat ieder raakte in de woorden van de anderen. Doe dit vanuit de vraag waar de stem van de Geest in de gedeelde ervaringen hoorbaar is.

Opnieuw vraagt de gespreksleider de deelnemers om dit met elkaar te delen, opnieuw zonder elkaar te onderbreken. En de gespreksleider probeert aan het eind enkele lijnen te verwoorden die hieruit naar voren gekomen zijn. Houd een korte stilte.

Derde ronde

In de derde ronde deelt ieder welke inzichten het gesprek heeft opgeleverd. Wat neem je mee naar huis? Waarover wil je verder praten en bidden met anderen?

Heb je wat meer tijd, dan is ook het vrije gesprek waarin uitwisseling plaatsvindt mogelijk. Deze tweede variant levert vaak meer op aan inzichten en gezamenlijke synodaliteit. Blijf wel het synodale luisteren naar elkaar bewaken!

Ter afronding van het gesprek kun je samen het Onzevader of Weesgegroet bidden.

Verslag

Beschrijf als groep kort de ervaringen en opbrengsten van het gesprek en gebruik daarvoor het 'model voor verslag'. Deze worden verzameld en gebruikt als input voor de volgende fase van de synode. Mail dit verslag voor 2 april maart 2024 naar info@netwerkkatholiekevrouwen.nl.

Model voor verslag

van synodale rondetafelgesprekken over vrouwen in de kerk

Naam contactpersoon:

E-mailadres contactpersoon:

Datum rondetafelgesprek:

Aantal gespreksdeelnemers:

Achtergrond of typering van de groep:

Plaatsnaam:

I. Maak voor het gesprek een keuze uit de drie thema's zoals die gegeven worden in het document 'gespreksmateriaal':

- Algemene vragen
- Vragen specifiek ten aanzien van de roeping van vrouwen
- De Kerk als veilige ruimte voor iedereen.

II. Voor het verslag vragen we jullie per thema te reageren op onderstaande vragen.

Mail dit verslag uiterlijk 2 april 2024 naar info@netwerkkatholiekevrouwen.nl

Wat leert dit gesprek jullie? (max. 200 woorden)

Welke lijnen komen naar voren uit het gesprek? (max. 200 woorden)

Wat willen jullie meegeven aan de synode in oktober 2024? (max. 200 woorden)